ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ N3

Ք. ԳԱՎԱՌ 1999Թ., ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄԸ ԵՐԱՇԽԱՎՈՐՎԱԾ Է
ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԸ
18-19 դեկտեմբերի 1998թ.

МАТЕРИАЛЫ ТРЕТЬЕЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
ГАВАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
18-19 апреля 1998г.

Գլխավոր խմբագիր՝ պրոֆ. Հ. Խ. ՀԱԿՈԲՅԱՆ:
Խմբագրական կոլեգիա՝ պրոֆ. Ա. Ա. ՍԻՄՈՆՅԱՆ,
դոցենտ՝ Վ. Ժ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
դոցենտ՝ Վ. Լ. ԿԱՏՎԱԼՅԱՆ

Главный редактор: проф. Г. Х. АКОПЯН.
Редакционная колегия: проф. А. А. СИМОНЯН,
доценты: В. Ж. АЙРАПЕТЯН и
В. Л. КАТВАЛЯН

ԳԱՎԱՌ – 1999
ГАВАР – 1999

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Նվիրված Գավառի պետական համալսարանի ռեկտոր, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Հրանտ Խաչատուրի Հակոբյանի ծննդյան 70-ամյակին:

Հրանտ Խաչատուրի Հակոբյան

Փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Գավառի պետական համալսարանի հիմնադիր ռեկտոր Հրանտ Խաչատուրի Հակոբյանը ծնվել է 1927 թվականի դեկտեմբերի 17-ին Նոր Բայազետի շրջանի (այժմ՝ Գեղարքունիքի մարզի) Սարուխան գյուղում՝ արհեստավորի ընտանիքում: 1944 թվականին գերազանց առաջադիմությամբ ավարտել է հայրենի գյուղի միջնակարգ դպրոցը: 1944-1946 թվականներին աշխատել է գյուղի կոլտնտեսությունում: 1946-1948 թվականներին սովորել և ավարտել է Կամոյի (այժմ՝ Գավառի) մանկավարժական տեխնիկումը: Այնուհետև կրթությունը շարունակել է Երևանի Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտի պատմության ֆակուլտետում:

1948-ից 1950 թվականներին՝ երկու տարվա ընթացքում, գերազանցությամբ ավարտել է ինստիտուտը: 1950-1954 թվականներին որպես ուսուցիչ աշխատել է Բասարգեչարի շրջանի (այժմ՝ Վարդենիսի), ապա Կամոյի շրջանի Կարմիրգյուղի, Բատիկյանի (այժմ՝ Գանձակ գյուղի) դպրոցներում, այնուհետև նշանակվել Գեղարքունիք գյուղի դպրոցի ուսմասվար:

Աշխատանքին զուգահեռ՝ Հրանտ Հակոբյանը 1954 թվականին ընդունվել է Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտի բանասիրական ֆակուլտետ և 1956 թվականին գերազանցությամբ, էքստեռն կարգով ավարտել այն: Միաժամանակ սովորել և ավարտել է նույն բուհի ասպիրանտուրան՝ փիլիսոփայություն մասնագիտությամբ:

1956 թվականին պարոն Հակոբյանը նշանակվել է Սարուխանի միջնակարգ դպրոցի տնօրեն և այդ պաշտոնում աշխատել մինչև 1962 թվականը: Հրանտ Հակոբյանի կազմակերպական փայլուն տաղանդի, հմուտ մանկավարժական կարողությունների շնորհիվ դպրոցը դառնում է շրջանի առաջատար կրթօջախներից մեկը, և նրա փորձը բազմիցս խրախուսվում է ՀԽՍՀ լուսավորության նախարարության կոլեգիայի նիստերում:

Նա 1962 թվականին նշանակվում է Կամոյի կուսշրջկոմի ագիտացիայի ու պրոպագանդայի բաժնի վարիչ: Երկու տարի անց դարձյալ վերադառնում է կրթության ոլորտ, քանզի մանկավարժությունը Հրանտ Հակոբյանի տարերքն էր: 1964 թվականին աշխատանքի է հրավիրվում Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտ, որտեղ և աշխատում է մինչև 1985 թվականը՝ որպես ինստիտուտի փիլիսոփայության ամբիոնի ավագ դասախոս, դոցենտ, ապա ամբիոնի վարիչի տեղակալ:

Պարոն Հակոբյանը 1973 թվականին պաշտպանում է թեկնածուական ատենախոսություն, 1978 թվականին ստանում դոցենտի կոչում: 1990 թվականին Հակոբյանը պաշտպանում է դոկտորական ատենախոսություն՝ ստանալով փիլիսոփայական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան: 1991 թ-ին Հ. Հակոբյանին շնորհվում է պրոֆեսորի կոչում:
1985 թվականին Հրանտ Հակոբյանը ընտրվել է ԵՊՀ աթեիզմի տեսության և պատմության միջբուհական ամբիոնի վարիչ: Նրա նախաձեռնությամբ և ակտիվ մասնակցությամբ ԵՊՀ գիտական խորհուրդը վերանայում է ուսումնական պլանները և Մայր բուհում սկսում են դասավանդել ոչ թե աթեիզմի տեսություն, այլ «Կրոնների պատմություն և տեսություն» առարկան, ինչն այդ ժամանակի համար բացառիկ խիզախ քայլ էր: Այդ նորարարությունն իր տարածումն է գտնում նաև մյուս բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում:
Հրանտ Հակոբյանը գործուն մասնակցություն է ունենում ԵՊՀ աստվածաբանության ֆակուլտետի բացմանը և ֆակուլտետում շուրջ մեկ տասնամյակ ղեկավարել է Կրոնագիտության ամբիոնը:
Որտեղ էլ աշխատել է պրոֆեսոր Հակոբյանը, սերտ կապերով կապված է եղել իր ծննդավայրի հետ, նրա միտքը միշտ զբաղեցրել է Գավառում բարձրագույն ուսումնական հաստատություն ստեղծելու խնդիրը: 1991 թվականին՝ ԽՍՀՄ փլուզումից հետո, նորանկախ երկրում տիրող սոցիալտնտեսական ճգնաժամի պայմաններում խիստ դժվարացել էր հեռավոր շրջաններից մայրաքաղաք հասնելը, Երևանում բնակվելը և բարձրագույն կրթություն ստանալը: Էականորեն պակասել էր նաև Գավառի տարածաշրջանից բուհ ընդունվողների թիվը: Այդ ծանր ժամանակահատվածում Հ. Հակոբյանը նախաձեռնեց Գավառում բուհ ստեղծելու հայրենանվեր գործը, և նրա ջանքերով ու ՀՀ Կառավարության որոշմամբ 1993 թվականին հիմնադրվեց Գավառի պետական համալսարանը, որի հիմնադիր ռեկտոր նշանակվեց պրոֆեսոր Հակոբյանը:
Բազմամյա արդյունավետ և բարեխիղճ աշխատանքի համար պրոֆեսոր Հակոբյանն արժանացել է բազմաթիվ պարգևների, պատվոգրերի և մեդալների: 1987 թվականին պարգևատրվել է «ԽՍՀՄ աշխատանքի վետերան» մեդալով, ապա արժանացել ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարության ոսկե մեդալի, Երևանի պետական համալսարանի ոսկե մեդալի, մեծ մարդասեր Ֆրիտյոֆ Նանսենի անվան ոսկե մեդալի:
Պարոն Հակոբյանի գիտամանկավարժական բեղուն գործունեության միջազգային հավաստումն է նաև այն, որ նա Քեմբրիջի միջազգային կենսագրությունների կենտրոնի կողմից ճանաչվել է «XXI դարի նշանավոր մտավորականներից» մեկը: Հրանտ Հակոբյանը Գավառի պատվավոր քաղաքացի է: Հեղինակ է մեկ տասնյակ մենագրությունների ու գրքերի, ավելի քան 100 գիտական ու հրապարակախոսական հոդվածների:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Հակոբյան Հ. Խ.	Դավանափոխությունը և սրբազան պատերազմը որպես թուրքական հայակործան քաղաքականության բաղկացուցիչ մաս:	5
2.	Հայթյան Ա. Խ.	1917թ. քաղաքական գործընթացները Ռուսաստանում և դրանց հետևանքները:	21
3.	Հարությունյան Հ. Մ.	Հայ-ադրբեջանական հարաբերությունները և մեծ տերությունները (1918-1920թ.):	32
4.	Պետրոսյան Ա. Ս.	Սևանա լճի ուսումնասիրության ակնարկ:	35
5.	Ռաշիդյան Ս. Հ.	Վարդանանց պատերազմը և քրիստոնեական աշխարհը:	40

ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

6.	Սիսյան Բ. Խ.	Խաչատուր Աբովյանը և Ֆրիդրիխ Շիլլերը:	48
7.	Դալլաքյան Ռ. Հ.	Լեզվառճական մի քանի սխալների մասին:	61
8.	Հովասափյան Հ. Ն.	Ֆիրդուսին Հայաստանի և հայ զորավարի մասին:	64
9.	Գրիգորյան Էդ. Ա.	Ակադեմիկոս Ն.Ի.Տոլստոյը և էթնոլեզվաբանությունը: /ռուս./	70
10.	Մկրյան Վ. Վ.	Բառի ձևի մասին, որպես շարահյուսական նվազագույն միավորի: /ռուս./	75
11.	Խանդանյան Ա. Լ.	Փոխառյալ բառերի դրսևորումները փոխառու լեզուներում:	80
12.	Մուխսիխաչոյան Ա. Մ.	Խոսքի միավորները որպես ուսուցման միավորներ: /ռուս./	86
13.	Խանդանյան Ս. Կ.	Ենթական և նրա արտահայտությունը:	90

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

14.	Ղաջոյան Հռ. Ն.	Ազգի և տարածաշրջանի հոգեբանությունը հին տոհմերի պատմության արահետներում:	94
15.	Քուրքչյան Լ. Ն.	Ուսուցչի մասնագիտացում ստացող ուսանողների մանկավարժական-հոգեբանական կողմնորոշման մի քանի հարցեր: /ռուս./	104
16.	Օհանյան Հ. Հ.	Աշխատանքային դաստիարակության հայ երախտավորները:	112
17.	Օհանյան Հ. Հ.	Մինչև 19-րդ դարի երկրորդ կեսի հայ դպրոցը և աշխատանքային դաստիարակության հիմնահարցը:	117

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

18.	Բաղշեցյան Է. Ա., Նազարյան Խ. Ե.	Հայաստանի Հանրապետության սելավային հոսքերի վտանգավորության կարգերը և սելավների դեմ ձեռնարկվելիք միջոցառումները:	123

19.	Նազարյան Խ. Ե.	Հայաստանի Հանրապետության սելավային ավազանների շրջանացումը:	127
20.	Նազարյան Խ. Ե.	Հայաստանի Հանրապետության տարածքի սելավային երևույթների զարգացման ընթացքը (դինամիկան):	132
21.	Խաչատրյան Հ. Ս.	Հայաստանի Հանրապետության անտառազրկության հարցի շուրջ:	137
22.	Թորոսյան Մ. Մ.	ՀՀ էլեկտրաէներգետիկայի զարգացման էկոլոգա-աշխարհագրական հիմնախնդիրները:	141

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

23.	Թերլեմեզյան Գ. Ե.	Աուդիտորական գործունեության կայացման գործընթացը Հայաստանի Հանրապետությունում:	148
24.	Գարաքյան Գ. Գ.	Արժեթղթերի շուկան և սեփականաշնորհումը Հայաստանի Հանրապետությունում:	153
25.	Առաքելյան Կ. Ա.	Արտադրանքի որակի ձևավորման առանձնահատկությունները ՀՀ կոշիկի արդյունաբերության մեջ:	157
26.	Հովակիմյան Ռ. Ռ., Կուռոյան Ն. Ն.	Ջերմային ենթահամակարգի շաբաթական օպտիմալ ռեժիմի ընտրությունը՝ հաշվի առած աշխատող ագրեգատների կազմը:	164
27.	Ամիրխանյան Ս. Գ.	Բյուջեի կառուցվածքային բարեփոխումները:	167
28.	Հերգնյան Մ. Ն.	Հողի հարկի գանձման իրավիճակը Գեղարքունիքի մարզում:	180
29.	Կարապետյան Վ. Ա.	Արտաքին պարտքի բեռի գնահատումը Լաֆերի կորի միջոցով: /ռուս./	188
30.	Կարապետյան Վ. Ա.	Մեքսիկայի 1994թ. ճգնաժամի օրինակը և մակրոտնտեսական կայունացման քաղաքականությունը անցումային շրջանում: /ռուս./	193
31.	Կարապետյան Վ. Ա.	Կապիտալի շարժի հաշվի ազատականացման որոշ խնդիրներ: Լատինական Ամերիկայի երկրների փորձի ուսումնասիրումը: /ռուս./	204
32.	Բազիկյան Ա. Վ.	Տարածաշրջանային ծրագրերի ֆինանսավորման մի քանի հարցեր:	211

ՖԻԶԻԿԱ – ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

33.	Սարգսյան Վ. Շ., Սարգսյան Վ. Վ.	Որոշ դատողություններ Կուլոնի օրենքի վերաբերյալ:	217
34.	Հովհաննիսյան Ա. Թ., Հովսեփյան Ա. Ռ.	Հերկոնային ռելեի դինամիկական բնութագրերի վերլուծությունը:	221
35.	Հովհաննիսյան Ա. Թ., Դալլաքյան Ս. Ռ., Բեգոյան Կ. Վ.	Էրգատիկական արտադրության կառավարման համակարգերի նախագծման մի քանի հարցեր: /ռուս./	224

36.	Հայրապետյան Վ. Ժ.	Կորագծային քառանկյան տեսքով լայնական հատույթով ուղղագծային անիզոտրոպ պրիզմատիկ ձողերի ծռման խնդրի լուծման մասին: /ռուս./	227
37.	Հայրապետյան Վ. Ժ., Հարությունյան Ռ. Ա.	Երկու կողմերով ամրակցված ուղղագծային օրթոտրոպ օղակային սեկտորի հարթ դեֆորմացիան: /ռուս./	236
38.	Աֆրիկյան Տ. Հ.	Մշակվող մակերևույթի նկատմամբ աբրազիվային հատիկների կողմնորոշման ազդեցությունը աշխատունակության վրա: /ռուս./	244
39.	Հակոբյան Մ. Ջ.	Քամու ուժով աշխատող գեներատորի լարման կարգավորիչ:	247
40.	Վարդանյան Ա. Ա.	Ինֆորմացիոն համակարգերի ներդրումը նոր ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների մեջ: /ռուս./	250
41.	Հովհաննիսյան Ա. Պ.	Նոր քիմիական մանրաթել ակրիլանիտրիլի հիման վրա:	255
42.	Հովհաննիսյան Ա. Թ., Մարտիրյան Ա. Ի., Կալազովա Ռ. Վ.	Մի քանի մագնիսական նյութերի ստացման և հետազոտման մեթոդները: /ռուս./	257
		ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	
43.	Սիմոնյան Ա. Ա. Ստեփանյան Ռ. Ա. Բաղալյան Ռ. Ա., Սիմոնյան Ռ. Ա.	Օքսիդացման և ֆոսֆորիդացման ջերմակարգավորիչ փեղեքումը ուղեղում հավերի էմբրիոգենեզում: /ռուս./	262
44.	Անջելյան Բ. Հ.	Շրջակա միջավայրը և մարդու առողջությունը:	267
45.	Հայրապետյան Էդ., Ավագյան Մ. Պ., Անտոնյան Ն. Լ.	Գեղարքունիքի մարզի Գավառի վարչատարածքային շրջանի վարելահողերի ջրաֆիզիկական հատկությունները և բարելավման ուղիները:	270
46.	Ցավուրյան Է. Գ., Ցավուրյան Ռ. Կ.	Կենդանիների վարքը էքստրեմալ պայմաններում: /ռուս./	273
47.	Ցավուրյան Է. Գ., Ցավուրյան Ռ. Կ., Վիրաբյան Ա. Ռ.	Տաքարյուն կենդանիների մի քանի տեսակների գոտիական տեղաբախշումը Հայաստանում: /ռուս./	275
48.	Ցավուրյան Է. Գ., Վիրաբյան Ա. Ռ., Պոպով Գ. Յու.	Մի քանի կաթնասունների արյան մեջ նորմայից շեղումների պատճառները: /ռուս./	277
49.	Բաղոյան Ս. Վ., Բաղոյան Ա. Ս.	Ցանքի ժամկետների և նորմաների հետազդեցությունը կորնգանի սերմերի առաջին սերնդի վրա Սևանի ավազանի պայմաններում:	279
50.	Ավետիսյան Ֆ. Վ., Պապոյան Տ. Զ., Դովլաթյան Վ. Վ.	Նոր պեստիցիդների սինթեզ B-ամինոէթիլի, P-տոլուոլսուլֆամիտի հիման վրա: /ռուս./	283

51.	Ավետիսյան Ֆ. Վ., Պապոյան Տ. Զ., Դովլաթյան Վ. Վ.	Նատրիումի N-կ-թիազոպիլսուլֆոնամիդոֆենիլդի-թիոկարբամատի սինթեզը և փոխարկումները: /ռուս./	285

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

52.	Մինասյան Կ. Ա.	Դատաիրավական բարեփոխումները Հայաստանի Հանրապետությունում:	286
53.	Նազարյան Մ. Ա.	Պետական ծառայողների վարչաիրավական դրությունը Հայաստանի Հանրապետությունում:	290
54.	Հակոբյան Ռ. Խ.	Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասի հիմնադրույթները:	296
55.	Հակոբյան Ռ. Խ.	Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի հատուկ մասի հիմնական փոփոխությունները:	300
56.	Հակոբյան Մ. Ե.	Ամուսնու /նախկին ամուսնու/ օգտին ալիմենտ բռնագանձելու մի քանի հարցեր:	303
57.	Ապիյան Ն. Ա.	Իրավական դաստիարակություն: /ռուս./	314
58.	Պետրոսյան Բ.	Իրավաբանական պատասխանատվության համակարգ հասկացությունը:	321
59.	Թովմասյան Մ.	Իրավախախտումների պատճառները և դրանց հաղթահարման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում:	331
60.	Հակոբյան Կ. Դ.	Հայաստանի մշակութային ղեկավարման մարմինների կազմավորումը և դրա վերաբերյալ օրենսդրության զարգացումը /1920-1970թթ./: /ռուս./	346
61.	Հակոբյան Կ. Դ.	ՀՀ մշակույթի, երիտասարդության և սպորտի հարցերով նախարարության նոր կանոնադրությունը, առավելությունները և բացթողումները: /ռուս./	363
62.	Հակոբյան Կ. Դ.	ՀՀ մշակութային համակարգի ղեկավարման ընդհանուր բնութագիրը և նրա սկզբունքները /1990-1995թթ./: /ռուս./	375
63.	Խաչատրյան Ա. Հ.	Հարկային մարմինների համակարգերի արտասահմանյան մոդելների բնութագիրը: /ռուս./	383